

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

מתוך

כרך לט, תשמ"ח

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

"למה נמשלה ארץ-ישראל לצבי?"

ביום ה', י"ז בסיוון תשמ"ח (2 ביוני 1988), דן אבשלום קור בתכנית "באופן מילולי" בשם צבי. והביא מאמר חכמינו ז"ל: "למה ארץ-ישראל נמשלה לצבי?" (כתובות קיב, ע"א). לשמע און צללו אונזיי והייתי כמרקחה. הייתכן לומר כך? והרי לאחר מלות-פתיחה מעין לְמָה, כך התחביר נותן, נשוא פועלי (כלומר, נשוא שהוא פועל בעבר או בעתיד) קודם לו לנושא. והשנה "אמרו חכמים", כנגד "וחכמים אומרים". מיד אחזתי במדריך הטלפון, להעמיד את קור על "טעותו". אבל התגברתי על יצר הרע שבי, ואמרתי: נייתי ספר ונחזי, נביא את הגמרא ונראה.

והנה מצאתי כתוב כדבריו של אבשלום קור ברדיו בדיוק: "למה ארץ ישראל נמשלה לצבי". הייתי נדהם ממראה עיניי אשר ראיתי. אמרתי אני בלבי מעין דבריו של נעים זמירות ישראל (תה' יא, ג): כי השתות יִהְרֶסוּן, איש לשון מה-פעל. עיינתי ב"אוצר אמרי אבות" שהוציא הרב צבי לרינמן, כרך ד' (ירושלים 1969), עמ' 76 ב', וגם שם מצאתי נוסחתו של

אבשלום קור ושל דפוס הגמרא.

למחרת היום בדקתי בכתבי ידות של מסכת כתובות. בכ"י מינכן 95 (משנת 1342) ובכ"י ואטיקאן 130 (משנת 1381) מצאתי כתוב: "למה נמשלה ארץ ישראל לצבי". וגרסתו של כ"י לנינגראד, פירקוביץ 1, 187 (משנת 1323 – והוא מוחזק המעולה שבכתבי ידות של מסכת כתובות): "למה נמשלה ארץ ישראל כצבי".

הקדמת הנושא לנשוא שלא כדין, כגון הנדפס בכתובות, שהביא אבשלום קור, הרי זה חיזיון נפרץ ביותר בתחביר הלשון היום. לראיה הרי שלושה משפטים שקרא קריין "קול-ישראל" בחדשות 18.00 בכ"ט בסיוון תשמ"ח (14 ביוני 1988): "התקרית אירעה כאשר העוצר הוסר... לא ברור, אם עיראק תצטרף אליו (אל הסכם אופ"ק, – יב"ד) הפעם... שני חיילי צה"ל נפצעו כאשר מכוניתם נפגעה באבנים". כך לשון "קול-ישראל". אבל לאחר מלת חיבור שבמשפט משועבד מוטב נקדים את הנשוא הפועלי לנושא ונאמר: "משהוסר העוצר אירעה התקרית... לא ברור, אם תצטרף אליו עיראק הפעם... שני חיילי צה"ל נפצעו כשנפגעה מכוניתם באבנים".

סוף דבר – שָׁבְנוּ אנחנו וראינו, כמה גדולה מעלתם של כתבי הידות. צורך השעה, הוצאת ספרות חז"ל על פי הכתוב בכתבי הידות העתיקים והמשובחים שברשותנו.